

30.01.2020

За підсумками року

Інтерв'ю з Президентом НАН України академіком Б. Є. Патоном (Джерело: журнал «Вісник Національної академії наук України», № 1, 2020 р.) ([Національна академія наук України](#)).

– Борисе Євгеновичу, 2019 рік для України був багатим на суспільно-політичні події: змінилося керівництво держави, розпочато реформування багатьох сфер суспільного життя... Що в цьому сенсі цей рік приніс для наукової сфери загалом та Національної академії наук зокрема? Що, на Вашу думку, потрібно змінювати та чи здійснює Академія кроки для змін?

– У минулому році Україну сколихнуло чимало визначних подій, за якими спостерігав увесь світ. І багато з них залишаться в нашій історії назавжди.

Для Академії минулий рік, як, мабуть, загалом всі останні роки, також не був простим. Проблеми залишаються ті ж самі... Хронічне недофінсування науки, низька затребуваність наукових розробок економікою, відтік наукових кадрів...

Всі останні роки в суспільстві точиться багато розмов з приводу реформування вітчизняної наукової сфери і зокрема Національної академії наук України. Проте головне – немає довгострокового планування розвитку всієї держави. Тому немає і стратегії розвитку науки. Всі нововведення ніби «відірвані» одне від одного.

З ухваленням у 2015 р. Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» намітилися можливі зміни на краще. Проте до цих пір чимало основних положень цього закону не імplementовані та залишаються суто декларативними. Насамперед це стосується законодавчих норм щодо фінансування науки, стимулювання вкладення коштів у наукову та науковотехнічну діяльність бізнесом тощо. Визначене в Законі фінансування наукової галузі на рівні не менш як 1,7 % ВВП залишається мрією для науковців. За останні п'ять років витрати з держбюджету на наукову та науково-технічну діяльність лише зменшилися – з 0,2 до 0,17 % ВВП. Видатки на науку не забезпечують мінімально необхідних потреб галузі.

Запровадження передбаченої законом грантової системи фінансування досліджень також не «запрацювало». Хоча відповідні кошти — понад 262 млн грн — було закладено в бюджеті ще у 2019 р. У проєкті держбюджету-2020 на грантову підтримку науки через Національний фонд досліджень передбачено вдвічі більшу суму – 526 млн грн. Проте поки його діяльність остаточно не врегулюють на рівні підзаконних актів, фонд не видасть жодної копійки.

Дуже важливо, щоб реформування наукової сфери, зокрема національних академій наук, відбувалося не в «турборежимі», а було органічним у складі структурних економічних реформ та спрямованим на інноваційне прискорення соціально-економічного розвитку держави.

Стосовно реформування Академії, ми усвідомлюємо, що зміни потрібні, і здійснюємо їх відповідно до вимог часу і розвитку науки. Ця робота ведеться постійно! Протягом останніх років зміни втілюються відповідно до Концепції розвитку Національної академії наук України на 2014–2023 рр.

І позитивних результатів у цьому напрямі вже досягнуто. Ефективність діяльності наших наукових установ оцінюється за новою методикою, яка була розроблена з урахуванням іноземного досвіду. Протягом 2019 р. було оцінено 27 установ, а всього з 2016 р. – 115 наукових установ. Ті, що за результатами оцінювання були віднесені до категорії «А», отримали додаткове адресне фінансування. Було суттєво збільшено фінансування (з 3,5 млн грн у 2018 р. до 22 млн грн у 2019 р.) нової форми підтримки молодих вчених – дослідницьких молодіжних лабораторій та груп для проведення досліджень за пріоритетними напрямами розвитку науки і техніки.

Крім того, за результатами оцінювання вживаються заходи щодо оптимізації мережі наукових установ Академії. Так, у 2019 р. було прийнято рішення про ліквідацію Центру пам'яткознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. Загалом протягом двох останніх років припинено діяльність 20 організацій, діяльність яких була неефективною. Ще близько 40 перебувають у стані припинення своєї діяльності.

Суттєві зміни відбулися в діяльності колишньої Лікарні для вчених, яку кілька років тому було реорганізовано в Державну установу «Центр інноваційних медичних технологій НАН України». В ній докорінно оновлено матеріальну та технічну базу: проведено капітальний ремонт приміщень, облаштовано сучасні операційні блоки та реанімацію, закуплено новітнє медичне обладнання тощо. В установі створено наукові підрозділи. Результати їх досліджень вже впроваджено в клінічну практику, в тому числі в лікувальних закладах України. З'явилася можливість отримання хірургічної допомоги із застосуванням засобів малоінвазивної хірургії та сучасних протоколів реабілітації.

І в подальшому роботу з реформування Академії необхідно не лише продовжувати, а й посилювати. Серед наших першочергових кроків у цьому напрямі – завершення оцінювання ефективності наших установ та проведення на основі його результатів скорочення їхньої кількості на 10 %, удосконалення системи розподілу їх базового бюджетного фінансування, оптимізація мережі організацій та підприємств дослідно-виробничої бази. Ми продовжуємо ініціювати започаткування державних цільових програм розвитку галузей економіки, соціальної сфери та забезпечення обороноздатності країни. Вже з 2020 р. має виконуватися нова цільова академічна науково-технічна програма у сфері оборони та безпеки. Також ми будемо ініціювати розгляд Національною радою України з питань розвитку науки і технологій питання посилення зв'язків із виробничою сферою, комерціалізації розробок українських вчених та розвитку інноваційної інфраструктури. Необхідні, зокрема, законодавчі зміни, які відновили б діяльність технологічних парків.

Ми намагаємося активно співпрацювати з Урядом, Міністерством освіти та науки, Національною радою з питань розвитку науки і технологій, Комітетом Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. На сьогодні в Академії створено робочі групи, які займаються підготовкою пропозицій щодо розвитку наукової сфери України, змін до законодавства, необхідних для подальшого реформування діяльності НАН України, визначення пріоритетів розвитку науки і техніки, заходів на державному рівні з підтримки наукової молоді тощо.

Як відомо, нещодавно було оприлюднено пропозиції трьох робочих груп Національної ради України з питань розвитку науки і технологій, у тому числі щодо реформи Національної академії наук України та національних галузевих академій наук. І ці пропозиції необхідно розглянути та обговорити в наукових колективах наших установ.

– Попри всі труднощі вчені Академії продовжують працювати. Які нові результати фундаментальних досліджень отримали фахівці НАН України у минулому році, результати дійсно високого рівня?

– Дійсно, як то кажуть, працюють не завдяки, а всупереч... І досягають значних результатів. Звичайно, про все не розкажеш... Але є справді цікаві, вагомі здобутки.

Так, уперше у світі наші кібернетики розробили метод, який на основі штучного інтелекту дозволяє автоматизувати процес вибору найшвидшого алгоритму для розв'язування задач обчислювальної математики на суперкомп'ютерах. Це на 1–2 порядки скорочує час розв'язування складних задач у галузях цивільного та промислового будівництва, атомної енергетики та трубопровідного транспорту, аналізу міцності конструкцій тощо.

Заслуговує на увагу нова інформаційна технологія – класифікації об'єктів навколишнього середовища за оцінками концентрації важких металів, розроблена фахівцями нашого Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем. У цьому ж центрі для вирішення задач передачі великих обсягів інформації розроблено ефективні методи її кодування, що забезпечують максимальне стиснення текстової інформації і одночасну синхронізацію повідомлень та швидку декомпресію. Показники стиснення і швидкості декомпресії розроблених кодів у рази кращі за існуючі у світі!

Ще одне надзвичайно цікаве дослідження. Наші матеріалознавці розробили унікальні неорганічні люмінесцентні наночастинки, які є дуже перспективними для біомедичних застосувань. Ці наночастинки є багатофункціональними: здатні виконувати функцію «наноконтейнера» – забезпечувати доставку в клітину ліків; володіють люмінесцентними властивостями (світінням), тобто можна прослідкувати їх накопичення в клітинах або тканинах. Також наночастинки самі можуть виконувати функцію лікарського засобу. Завдяки плідній співпраці розробників з фахівцями біомедичного профілю вдалося отримати низку піонерських наукових результатів, які дозволяють розглядати ці наноматеріали як новітні мультифункціональні терапевтичні агенти з ефективними

ранозагоювальними властивостями, протипухлинною та радіопротекторною дією, здатними корегувати ендокринні патології та уповільнювати процеси старіння.

У Національному науковому центрі «Харківський фізико-технічний інститут» проводяться дослідження зі створення та керування реакторами нового покоління. Вчені запропонували спосіб керування потужністю реактора на швидких нейтронах, що працює у самопідтримному режимі хвилі ядерного горіння, шляхом зміни ефективності радіального відбивача нейтронів. Це дає змогу проводити як зменшення, так і підвищення потужності реактора у досить широкому діапазоні без виникнення нестійкостей у вигляді значних коливань нейтронного потоку в активній зоні реактора.

У тому ж ННЦ ХФТІ було створено принципово новий клас матеріалів – високоентропійні сплави, зміцнені нанорозмірними частинками термічно стабільних оксидів. Цей клас матеріалів може бути використано у всіх типах ядерних реакторів нових поколінь, що знаходяться в розробці. Такі сплави мають більший опір радіаційному окрихченню, ніж реакторна нержавіюча сталь, тобто є більш надійними порівняно зі сталями.

Наші хіміки вперше запропонували ефективний одностадійний механохімічний спосіб одержання графену, що допований атомами азоту та фтору. Ця речовина здатна утворювати стійкі дисперсії з високою концентрацією у воді і органічних розчинниках. Це може знайти застосування в хімічних джерелах струму, електрокаталізі, селективних електрохімічних сенсорах на біологічно активні сполуки тощо.

Одержано важливі фундаментальні дані для лікування широкого спектру нейродегенеративних захворювань, зокрема хвороби Паркінсона. У препараті Капікор, який застосовується для лікування судинної патології головного мозку, виявлено здатність гальмувати розвиток мітохондріальної та ендотеліальної дисфункції, підвищувати ефективність синтезу АТФ, а також активації АТФ-залежних калієвих каналів.

Позитивний ефект у лікуванні початкових стадій діабету 2 типу та хвороби Альцгеймера забезпечує використання запропонованої хіміками методики інтервальної гіпоксії через механізми транзиторного зростання рівня лептину, а також підтримки вищої експресії специфічних білків.

Наші вчені-генетики отримали ряд унікальних генотипів, які можуть бути використані для створення принципово нових для України сортів пшениць хлібопекарського та кондитерського напрямів використання. Це досягнуто шляхом впровадження чужорідної генетичної плазми та нових генетичних систем, що зумовлюють радикальне поліпшення пшениці за вмістом і якістю білка, фізичними властивостями крохмалю, вмістом ключових мікроелементів та показниками харчової цінності зерна.

Ще одне цікаве дослідження біологів. Вони розробили систему накопичення в їстівних рослинах спеціального білку коліцину. Цей білок не впливає на нормальну мікрофлору, однак здатний знищувати патогенні

штами кишкової палички (*Escherichia coli*), яка спричиняє гострі кишкові інфекції у людини та тварин.

– **Академії часто закидають відсутність практичних розробок, недостатність їх впровадження. Які прикладні розробки вчених Академії заслуговують найбільшої уваги на Вашу думку?**

– Хочу зазначити, що комерціалізації результатів науково-дослідних робіт, їх впровадженню ми приділяємо особливу увагу. Постійно налагоджуємо зв'язки з вітчизняними виробничими структурами та потенційними замовниками наукової продукції. Адже розуміємо, що в умовах сьогодення нашої держави наука просто зобов'язана допомогти «витягнути» економіку.

Звичайно, зусилля наші науковці зосереджують і на практичних розробках для потреб Збройних Сил України.

Ось, наприклад, в Інституті металофізики ім. Г.В. Курдюмова розробили загальний підхід та технологію створення з титанових сплавів і металоматричних композитів на їх основі багат шарових структур для використання в елементах броньового захисту. Такі багат шарові матеріали мають беззаперечні переваги перед стандартними титановими сплавами, які використовуються для протибалістичного захисту.

Вчені Інституту надтвердих матеріалів ім. В.М. Бакуля провели комп'ютерне моделювання процесу динамічного проникнення сталевих стрижнів (осердь) бронебійних куль у керамічні суцільні та дискретні елементи ударостійкої перепони на основі самозв'язаного карбїду кремнію з кевларовим підпором. Результати моделювання будуть використані для розроблення конструкцій кераміко-композиційних бронеблоків з дискретними керамічними бронеелементами за стандартами НАТО.

Науковці Інституту монокристалів визначили оптимальні фізико-хімічні умови вирощування кристалів магній-алюмінієвої шпінелі за «безіридієвою» технологією методом горизонтально спрямованої кристалізації у захисному відновному середовищі. Розроблені умови вони застосували для вирощування кристалів магній-алюмінієвої шпінелі, легованої іонами кобальту – матеріалу для пасивних модуляторів добротності лазерного випромінювання в спектральному діапазоні 1,54 мкм. Виготовлені зразки пасивних модуляторів ефективні у складі імпульсних випромінювачів для військових далекомірів за стандартами НАТО.

Фахівцями з Інституту електродинаміки вперше в Україні було розроблено та проведено випробування експериментального зразка високоефективної системи керування приводу з електродвигунами на постійних магнітах для гібридних транспортних засобів військового призначення. Це відкриває нові перспективи у створенні вітчизняних транспортних засобів. Застосування такої системи в гібридних системах енергоживлення з електромеханічною трансмісією забезпечує підвищені тактикотехнічні та бойові характеристики військових транспортних засобів, їх надійність та живучість, збільшення запасу ходу при збереженні функцій скритності пересування без теплового випромінювання і звукових шумів.

Розроблена система керування вже запропонована для використання в електроприводі бронетранспортера БТР-4Е, що розробляється ДП «Харківське конструкторське бюро з машинобудування ім. О.О. Морозова».

Цікаві результати отримали науковці Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона. Вони встановили закономірності формування структури різнорідних з'єднань жароміцних нікелевих сплавів при контактному стиковому зварюванні опором. При цьому використовувалися проміжні прошарки у вигляді наночаруватих фольг на основі реакційних та евтектичних систем з неоднорідною по товщині структурою. Це дало змогу визначити технологічні шляхи запобігання розтріскуванню при зварюванні жароміцних нікелевих сплавів, які використовуються у конструкції авіаційних газотурбінних двигунів вітчизняного виробництва (АТ «Мотор Січ», ДП «Івченко-Прогрес»).

В інтересах медицини вченими Інституту термоелектрики вперше розроблено та виготовлено термоелектричний прилад для контактного охолодження ока людини через повіки. Цей прилад не має світових аналогів і призначений для лікування гострих і хронічних захворювань ока, зниження внутрішньоочного тиску, зменшення больового синдрому та запальних процесів ока.

Завдяки плідній співпраці фахівців декількох установ Академії створено унікальну розробку – штучний аналог аутоотранспланта. Це композиційний імплантат для відновлення кісткової тканини у великих об'ємах на базі модифікованої біоактивної кераміки, яка є аналогом мінерального компоненту кісткової тканини, та власних кісткових клітин пацієнта. Суть розробки полягає в тому, що на імплантаті з біокераміки вирощуються кісткові клітини, отримані з власних стовбурових клітин пацієнта, а потім ця композиція підсаджується в дефект кістки, яка швидко взаємодіє з кістковою тканиною і перетворюється на повноцінну кістку. Розроблена методика дозволяє отримати повноцінний імплантат, здатний повністю замінити кістковий дефект. Це дуже актуально для лікування поранень опорно-рухового апарату бійців, які отримують великі руйнування кісткової тканини.

Ще одна розробка, яка не має аналогів у світі, – тривимірні алгоритми візуалізації та аналізу електрофізіологічних процесів шлуночкової системи серця людини. Алгоритми застосовано у новому магнітокардіографі, розробленому в Інституті кібернетики ім В.М. Глушкова. І вже він був використаний у Національному військово-медичному клінічному центрі «Головний військовий клінічний госпіталь» Міністерства оборони України для діагностики військовослужбовців з комбінованими ураженнями міокарда, ішемічною хворобою серця та шлунковими аритміями.

Наші хіміки виготовили і провели польові випробування, зокрема на об'єктах Збройних Сил України, двокомпонентного поліуретанового герметика холодного тверднення для герметизації стиків і пошкоджень бетонних та залізобетонних конструкцій.

Також для потреб Збройних Сил України розроблено та впроваджено у виробництво гелеве паливо «АГІНЬ». Ця розробка може мати різне

функціональне застосування в польових умовах. Далі щодо розробок, так би мовити, «цивільного» призначення. Наші математики та механіки розробили методологію оцінки механічного стану та визначення фактичних руйнівних навантажень оболонкових конструкцій ракети за дії внутрішнього тиску, зокрема баків окиснювачів паливного відсіку. Ця розробка вже взята до використання Державним підприємством «КБ «Південне» ім. М.К. Янгеля».

Кібернетики запропонували алгоритми негладкої оптимізації та програмне забезпечення, яке дало змогу в 2–3 рази скоротити терміни проектування поверхонь пера лопатки компресора та турбіни авіадвигунів і підвищити їх енергетичні характеристики. Результати теж уже впроваджено – в ДП «Івченко-Прогрес» (м. Запоріжжя).

На вугільних шахтах України (шахта «Південнодонбаська», шахта «Алмазна» ШУ «Добропільське», шахта «Відродження» ДП «Львіввугілля») та у воєнізованих гірничорятувальних загонах впроваджено розроблені в Інституті геотехнічної механіки ім. М.С. Полякова спеціальні прилади, які дозволяють підвищити точність та надійність результатів вимірів у системах провітрювання шахт і рудників та ефективність роботи шахтної системи дегазації, зменшити концентрацію метану у складі відпрацьованого шахтного вентиляційного потоку.

У рамках співробітництва між Інститутом сцинтиляційних матеріалів, Європейською організацією з ядерних досліджень (ЦЕРН) та AddiPole Advanced Manufacturing Center (Швейцарія) розроблено технологічні засади 3D-друку пластмасових сцинтиляторів на основі полістиролу. З їх використанням були виготовлені зразки прототипів сцинтиляційних калориметричних модулів для експериментів з фізики високих енергій.

Наші геохіміки розробили новий спосіб очищення технологічних вод від радіоактивного забруднення, важких металів, органічних сполук за допомогою плазмохімічної технології синтезу наноматеріалів та нанокompatитів.

Вагомі здобутки отримано в галузі соціальних і гуманітарних наук. Наші вчені виконали великий обсяг досліджень з проблем економіки, суспільно-політичного, етнонаціонального та культурного розвитку українського суспільства.

В першу чергу, соціогуманітарії не оминають у своїх дослідженнях актуальних суспільно-політичних проблем сучасної України. Так, вчені-політологи дослідили вплив глобалізаційних і соціотрансформаційних процесів на стан суспільної і національної консолідації в сучасній Україні, виявили «критичні зони» штучно сконструйованих чи спровокованих суспільних суперечностей, з'ясували динаміку відмінностей особистісних і групових інтересів і пов'язаних з ними ідентичностей. На основі цього вони підготували пропозиції щодо вдосконалення загалом державної етнонаціональної політики.

Економісти розробили сучасний прикладний інструментарій оперативного оцінювання та прогнозування рівня життя населення України та динаміки його зміни з урахуванням змін економічних умов в країні та

управлінських рішень у соціальній та економічній сферах. Це забезпечує можливість оперативної оцінки рівня життя населення України.

Завершується підготовка фахівцями установ Секції суспільних і гуманітарних наук Національної доповіді «Євроатлантичний вектор України». В ній розкрито геополітичні, правові та соціокультурні аспекти євроатлантичної інтеграції України. Ці дослідження є вкрай актуальними, адже йдеться про визначення шляхів цивілізаційного розвитку нашої країни на основі європейських цінностей, розроблення дієвих механізмів забезпечення національної безпеки в сучасних умовах.

Крім того, наші фахівці значну увагу приділяють науково-експертній діяльності. На замовлення та в інтересах органів державної влади вони підготували велику кількість різноманітних інформаційно-аналітичних матеріалів, експертних висновків, пропозицій та рекомендацій, програмних і прогнозних документів. Так, правознавці підготували пропозиції щодо реалізації норм трудового законодавства України та удосконалення Трудового кодексу України, вдосконалення законодавства, яке регулює форми і методи діяльності органів публічної адміністрації, стану впровадження реформи адміністративних послуг органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

– **Розкажіть, будь-ласка, про співпрацю з іноземними партнерами.**

– Насамперед хотів би відзначити подальшу інтеграцію учених Академії до європейського дослідницького простору. Так, минулого року успішно реалізовувався національний сегмент проєкту ERA-PLANET програми ЄС «Горизонт-2020», присвячений аерокосмічним дослідженням довкілля. До речі, цьому сприяла й фінансова підтримка роботи наших фахівців з бюджету НАН України. Такі дослідження дозволили здійснювати екологічний моніторинг, обчислювати окремі показники сталого розвитку, зокрема для оцінки продуктивності землі та оптимізації землекористування при сівбі сільськогосподарських культур в Україні. В цілому близько 40 проєктів програми «Горизонт-2020» виконуються зараз за участю наших учених. Також підтримується діяльність національних контактних пунктів рамкової програми ЄС, які діють на базі установ НАН України.

Далі. У спеціалізованому обчислювальному комплексі Харківського фізико-технічного інституту для обробки даних з Великого адронного колайдера за 2019 р. забезпечено прийом і обробку рекордної за розміром загальної вибірки подій, зареєстрованих в експерименті CMS Європейського центру ядерних досліджень (ЦЕРН), – 8,8 Петабайт, що приблизно в 10 разів перевищує місткість сховища даних центру і значно більше, ніж було на нього передано для обробки за весь попередній час.

Співпраця із закордонними партнерами важлива для нас тому, що однією з основних тенденцій розвитку фундаментальної науки XXI століття є інтернаціоналізація наукових досліджень. Це зумовлено тим, що головною запорукою отримання найбільш визначних наукових результатів стає концентрація ресурсів, у першу чергу фінансових, та об'єднання зусиль висококваліфікованих фахівців різних країн. Яскравим прикладом такої

співпраці останнього часу є дослідження в галузі фізики плазми в рамках цільової програми НАН України, яка виконувалася протягом 2017–2019 рр. Саме наявність такої програми відіграла вирішальне значення для входження України в Євратом та отримання паритетної фінансової підтримки українських проєктів з боку EUROfusion. Враховуючи це, в грудні 2019 р. Президією НАН України було прийнято рішення про продовження досліджень з фізики плазми в рамках нової програми.

13 наукових проєктів виконують науковці НАН України у рамках програми НАТО «Наука заради миру і безпеки».

До унікальної інтернаціональної екологічної події – четвертого спільного міжнародного обстеження річки Дунай (Joint Danube Surveys 4, JDS) – долучилася група наших науковців-гідробіологів.

– Болюча тема для української науки – молодь... Займатися наукою в Україні все ще не дуже престижно, особливо з погляду фінансової та соціальної перспективи... Що треба робити та як Академія підтримує молодь?

– На жаль, наука сьогодні – це сфера, в яку молодь іти не хоче. Відтік як за кордон, так і в комерційні структури, наукової молоді є однією з найбільш гострих кадрових проблем не лише нашої Академії, а й наукової сфери в цілому. Причини цього, думаю, всім зрозумілі...

Низькі доходи, невирішене житлове питання змушують академічну молодь шукати додаткові джерела доходів. Гостра нестача обладнання, матеріалів для проведення наукових досліджень знижують результативність їх праці, її відповідність світовому рівню, перешкоджають академічній мобільності молодих вчених, спонукають здібних фахівців до еміграції.

Ми дійшли до того рівня, коли прихід молоді в науку менший за число тих, хто йде з наших установ. А за даними дослідження, потрібно нарощувати молодіжне поповнення щороку на 15–20 % для того, щоб лише з 2025 р. загальна чисельність дослідників почала зростати.

Для кардинального вирішення всіх цих проблем необхідні невідкладні заходи перш за все на державному рівні, які забезпечили б піднесення престижності наукової діяльності, поліпшення соціального захисту науковців.

Академія зі свого боку, як і раніше, робить усе можливе для підтримки молодих кадрів. Існують, зокрема, регулярні гранти для найталановитіших молодих учених, стипендії НАН України та щорічні премії НАН України для наукової молоді. Посутньою підтримкою є також і щорічні заслуховування наукових повідомлень молодих учених на засіданнях Президії НАН України з подальшим відкриттям для них відповідних відомчих тем, які додатково фінансуються, щорічні публікації найкращих праць за видавничим проєктом «Молоді вчені» тощо.

Хочу відзначити, що з ініціативи НАН України рішенням Уряду з 1 липня 2019 р. суттєво збільшено розмір стипендії Президента України для молодих учених – до 6306 грн. Також з 1 січня 2020 р. рішенням Президії

НАН України вдвічі збільшено розмір стипендії НАН України для молодих вчених – до 3784 грн.

Минулого року відбувся черговий конкурс для отримання лабораторіями або групами молодих вчених грантів Академії на проведення досліджень за пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки в 2020–2021 рр. Буде профінансовано виконання 36 проєктів. Для цього у 2020 р. передбачено 22 млн грн.

Гостро стоїть житлове питання. І поки що ми можемо тут розраховувати лише на власні сили. Але за останні два роки близько ста молодих науковців отримали службове житло.

На 2020 р. ми плануємо багато заходів, спрямованих на залучення та закріплення в Академії наукової молоді. Це, зокрема, розширення зазначеного «молодіжного» конкурсу та програм надання молодим науковцям грантів на проведення наукових досліджень, виділення науковим установам додаткових штатних одиниць з відповідним фінансуванням для прийняття на роботу до установ випускників аспірантури та докторантури, забезпечення службовим житлом найбільш перспективних молодих науковців, цільове придбання наукового обладнання, обчислювальної техніки та програмного забезпечення для проведення досліджень молодих науковців, виділення коштів для участі молодих учених у наукових форумах в Україні та за кордоном, започаткування науково-популярного проєкту молодих вчених «Наука для тебе» – «Science4u» (лекторій «Дійсна наука», «Дні науки» та ін.), розширення практики організації спільної аспірантури (спільного керівництва аспірантами) та захисту дисертацій з науковими установами, закладами вищої освіти зарубіжних країн.

Крім того, ми підготували звернення до Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки щодо збільшення розміру премій Президента України для молодих вчених, а також звернення до Кабінету Міністрів України щодо підтримки на державному рівні програми будівництва службового житла для наукової молоді та розроблення програми державної підтримки пільгового кредитування молодих вчених на придбання житла.

– Навесні 2020 р. відбудуться Загальні збори НАН України, підбиватимуться підсумки попередніх п'яти років діяльності Академії. Що Ви чекаєте від цих зборів, яким Ви бачите майбутнє Академії?

– 2020 рік для Академії буде не менш складний та відповідальний. Чергова сесія Загальних зборів є своєрідним підбиттям підсумків діяльності Академії, а також визначенням завдань на майбутнє, напрямів подальшого вдосконалення діяльності. Цього року перед нами всіма стоїть ще відповідальніше завдання – підбиття підсумків за п'ять років. Відповідно до нашого Статуту, на Загальних зборах будуть обиратися президент, перший віцепрезидент, віцепрезидент, головний учений секретар, академіки-секретарі відділень та члени Президії НАН України. Це дуже важлива і відповідальна справа.

Зараз наука в Україні переживає складні часи, і попереду на нас чекають чимало трансформацій. Але наші пріоритети мають залишатися незмінними.

Головне – це активне залучення науки до вирішення найважливіших проблем країни. Адже на сьогодні існує чимало гострих для нашої країни питань, розв'язання яких потребує як науково обґрунтованих пропозицій, так і вагомого наукового супроводу. Хотів би застерігти від якихось революційних, докорінних трансформацій, які можуть стати руйнівними, як це вже і трапилося з рядом академій наук колишніх республік СРСР, коли вони фактично знищені і зникли. Але я – оптиміст. Головне — багато працювати! І тоді всього можна досягти.

– Дякую за цікаву розмову, Борисе Євгеновичу!

– Дякую Вам!

Розмову вела Марія Призиглей

[PDF-ВЕРСІЯ СТАТТІ](#)

([вгору](#))